

Visio 2030-luvun itäsuomalaisista kirjastotiloista – Itäsuomalainen kirjastotila on koko yhteisön elävä, innostava ja hyvinvointia edistävä kohtaamispaikka

Visio tausta ja tavoitteet

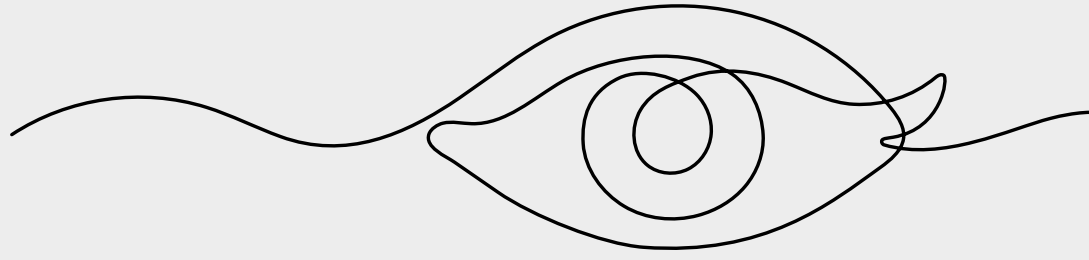
Itäsuomalaisten kirjastojen rooli hyvinvoinnin tukijana ja arvostettuna kohtaamispaikkana sekä tilojen monipuolinen muunneltavuus ovat vahvuuksia, joita hyödynnetään kirjastotilojen kehittämisessä. Kirjastojen rooli lukutaidon ja sivistyksen edistäjänä on Itä-Suomessa mahdollisuus, joka on olennainen osa polarisaation ja tieteenvastaisuuden torjuntaa. Kirjaston perustehtävät, kuten uudistuva kokoelma sekä monipuolisen lukutaidon edistäminen, ovat edelleen kaiken kehittämisen ydin.

Kuntalaisten ja kumppaneiden arvostus helpottaa itäsuomalaisten toimijoiden osallistamista tilojen kehittämiseen. Kumppaneiden kanssa järjestetyt tapahtumat, jaetut tilat ja osaaminen lisäävät yhteisöllisyyttä ja auttavat tavoittamaan uusia asiakasryhmiä. Vahva yhteiskehittäminen kuntalaisten kanssa luo omistajuutta ja vastuunottoa kirjastotilojen käytöstä, mikä tukee demokratian toteutumista. Itä-Suomen kirjastoammattilaisten osaaminen ja ennakkoluuloton ajattelu varmistavat tilojen kehittämisen ja niiden säilymisen viihtyisinä.

Kuntatalouden heikkeneminen on suurin uhka ja heikkous. Siihen vastataan älykkäällä sopeutumisella. Itä-Suomi on sijaintinsa vuoksi Suomelle tärkeä, eikä valtiolla ole syytä jättää sitä kehittämättä.

Itäsuomalaiset kirjastot vastaavat osaavan työvoiman saatavuuden haasteisiin kouluttamalla henkilökuntaa esimerkiksi koulutus- ja oppisopimuksilla, jolloin koulutus vastaa suoraan paikallisten kirjastojen tarpeisiin. Kirjastojen johto viestii aktiivisesti kirjastolain vaatimuksista, jotta vältetään liian pienet uudisrakennukset, riittämättömät tilauudistukset tai lähikirjastojen sulkemiset.

Itäsuomalaisten kuntien väestökehitys huomioidaan myös kirjastotilojen kehittämisessä: tilojen esteettömyys ja saavutettavuus korostuvat, kun väestö ikääntyy. Teknologiaa, kuten robotiikkaa ja etäpalveluita, hyödynnetään omatoimiajoilla, mutta ohjeistusta kehitetään jatkuvasti, jotta kaikki käyttäjäryhmät voivat hyödyntää tiloja ja niiden uusia mahdollisuuksia.

Vahvuuksista voimaa

SWOT-analyysin esiintuomat itäsuomalaisten kirjastotilojen vahvuudet

1. Itäsuomalaiset kirjastot tuottavat ja tukevat hyvinvointia
2. Itäsuomalaiset kirjastot ovat viihtyisiä ja merkityksellisiä kohtaamispaikkoja
3. Itäsuomalaisia kirjastoja arvostetaan ja niillä on päättäjien tuki
4. Itäsuomalaisten kirjastojen tilat taipuvat monipuolisesti eri tarpeisiin
5. Itäsuomalaisten kirjastojen henkilökunta on osaavaa ja innovatiivista

Mahdollisuuksista kasvuun

SWOT-analyysin esiintuomat itäsuomalaisten kirjastotilojen mahdollisuudet

1. Kirjaston rooli vahvistuu kulttuurin ja lukutaidon edistäjänä Itä-Suomessa
2. Itäsuomalaiset kuntapäättäjät tuntevat kirjastolain vaatimukset
3. Tapahtumat eri toimijoiden kanssa lisäävät yhteisöllisyyttä itäsuomalaisissa kirjastoissa
4. Itäsuomalaiset kirjastot jakavat tiloja ja osaamista kunnan muiden toimijoiden kanssa
5. Itäsuomalaiset kirjastot vahvistavat kuntalaisten osallistamista kirjaston kehittämiseen yhdessä kunnan muiden toimijoiden kanssa

Heikkouksista selvittää luovuudella

SWOT-analyysin esiintuomat itäsuomalaisten kirjastotilojen heikkoudet

1. Itä-Suomen kuntatalouden heikkeneminen uhkaa uusien kirjastojen rakentamista ja tilojen ja kokoelman kehittämistä
2. Itä-Suomessa on paljon vanhenevia ja teknisen käyttöiän päässä olevia kirjastoja, joiden kunnossapitoon ei ole varaa
3. Kirjastohenkilöstön määrä vähenee Itä-Suomessa
4. Taloushaasteet uhkaavat itäsuomalaisten kirjastotilojen viihtyisyyttä
5. Itäsuomalaisten kirjastojen määrä vähenee ja uusista kirjastoista rakennetaan liian pieniä

Uhkia ehkäistään toiminnalla

SWOT-analyysin esiintuomat itäsuomalaisten kirjastotilojen uhkat

1. Kuntatalouden heikkeneminen heikentää itäsuomalaisia kirjastoja
2. Itäsuomalaiset kuntapäättäjät eivät tunne kirjastolakia riittävän hyvin
3. Itäsuomalaiset kirjastot eivät kehitä toimintaansa talouspaineiden alla
4. Väestön väheneminen ja ikääntyminen Itä-Suomessa uhkaa kirjastoja
5. Valtio ei kehitä Itä-Suomea

Itäsuomalaisen kirjastotilojen visio – kolme ydinteemaa

1.

Osallisuutta ja hyvinvointia tukevat itäsuomalaiset kirjastotilat

Vuonna 2030 Itä-Suomen kirjastot ja kirjastotilat ovat kuntalaisten monipuolisia kohtaamisen paikkoja, jotka kokoavat yhteen alueen eri toimijat ja eri-ikäiset, erikieliset, eri asioista kiinnostuneet asukkaat. Ajanmukaiset ja monipuoliset kokoelmat ovat kirjastotilojen ydin, jota tilat tukevat ja nostavat esille houkuttelevasti. Kirjastotilat edistävät itäsuomalaisen hyvinvointia ja toimivat vastaajana yksinäisyydelle ja polarisaatiolle.

Itäsuomalainen kirjastotila on jokaiselle kuntalaiselle ”minun kirjastoni” – turvallinen, lämmin ja saavutettava tila, joka huomioi moninaisten käyttäjäryhmien tarpeet. Hiljaisuutta kaipaaville luodaan tilaa akustisilla ratkaisuilla ja matoilla, jotka vaimentavat hälyä. Tilojen viihtyisyyttä ja kodikkuutta luodaan pienillä, mutta vaikuttavilla ratkaisuilla, kuten lukunurkkauksilla, tekstiileillä ja kasveilla. Ajanmukaiset tilat edistävät aineistojen esillepanoa ja mahdollistavat sisältöjen monipuolisen esittelyn. Erityistä huomiota kiinnitetään tilojen saavutettavuuteen. Tiloja varataan riittävästi myös henkilökunnan työskentelyyn ja varmistetaan terveet ja nykyaikaiset tilat niin käyttäjille kuin kirjastoammattilaisille.

Tilojen kehittäminen Itä-Suomen kirjastoissa on yhteiskehittämistä, jossa kuntalaiset, kumppanit ja kirjastoammattilaiset työskentelevät yhdessä. Kuntalaki velvoittaa osallistamaan kuntalaisia suunnitteluun ja asukkaiden osallistaminen on myös tehokas tapa varmistaa, että tilat vastaavat todellisia tarpeita. Henkilökunnan läsnäolo ja näkyvyys tilassa on tärkeää. Se luo turvallisuuden tunnetta ja madaltaa kynnystä pyytää apua. Tila toimii oppimisympäristönä, tapahtumapaikkana ja kokoontumistilana, mikä lisää hyvinvointia ja vähentää yksinäisyyttä ja torjuu polarisaatiokehitystä. Itäsuomalainen kirjasto on kunnan keskipiste ja sen identiteettiä määrittävä palvelu ja tila.

2.

Muunneltavat ja yhteiskäyttöiset itäsuomalaiset kirjastotilat

Itä-Suomen kirjastot tarjoavat monenlaisen käyttöön soveltuvan esteettömän ja turvallisen tilan, joka kutsuu viihtymään ja viipymään, oppimaan ja kasvamaan sekä kokemaan yhteyttä niin kirjaston käyttäjien kuin kumppaneidenkin kanssa.

Itäsuomalainen kirjastotila ei ole staattinen, vaan elää käyttäjänsä mukana. Aineistokokoelma tarvitsee toimivat tilat, ja muunneltavuus palvelee myös kirjojen säilytystä ja esillepanoa. Tilojen muunneltavuus on konkreettista: liikuteltavat kalusteet ja modulaariset rakenteet mahdollistavat tilan nopean muokkaamisen erilaisiin tarkoituksiin. Esimerkiksi esiintymislava toimii lukupaikkana, portaat katsomona ja hyllyt voi rullata syrjään tapahtuman ajaksi. Itäsuomalaisissa kirjastotiloissa noudatetaan myös kestävä kehityksen periaatteita, esimerkiksi kalusteiden kierrätyksen kautta.

Kirjastotilojen yhteiskäyttö muiden itäsuomalaisen toimijoiden, kuten koulujen ja järjestöjen, kanssa lisää tilojen käytöstä ja mahdollistaa uusien palveluiden tarjoamisen ilman suuria lisäinvestointeja. Erityisesti koulut ovat tärkeitä kumppaneita myös tilasuunnittelussa ja kirjastotilojen hyödyntämisessä, mikä edellyttää tiivistä keskusteluyhteyttä ja yhteisten toimintamallien rakentamista. Omatoimikirjastotilat taipuvat joustavasti yhdistysten kokouksiin ja harrastajaryhmien kokoontumisiin, kunhan pelisäännöt on sovittu yhdessä. Tämä lisää turvallisuutta ja saavutettavuutta, kun tila on avoinna ja paikalla on eri-ikäisiä ihmisiä aamusta iltaan. Kirjaston rooli säilyy, vaikka tiloja jaetaan. Kirjasto pysyy sisältöjen, kirjojen ja muiden aineistojen asiantuntijana.

3.

Vaikuttavasti viestivät, osaavat itäsuomalaiset kirjastoammattilaiset

Itäsuomalaisten kirjastotilojen kehittämisessä osaavalla henkilökunnalla on ratkaiseva rooli ja henkilöstön tarpeet on myös huomioitu. Itä-Suomen kirjastojen johto viestii tuloksellisesti päättäjille kirjastojen kirjastolakiin perustuvista tehtävistä ja niiden kirjastotiloille asettamista vaatimuksista.

Itäsuomalaiset kirjastoammattilaiset ovat kirjastotilojen kehittämisen avainhenkilöitä. Heidän asiantuntemukseensa luotetaan ja heidän hyvinvointiinsa panostetaan luomalla terve, toimiva ja joustava työympäristö. Kirjastojen johto viestii aktiivisesti ja tuloksellisesti kuntalaisille ja erityisesti päättäjille kirjastolakiin perustuvista tehtävistä ja niiden vaatimuksista Itä-Suomen kirjastotiloille. Kumppaneihin kuten kouluihin on toimiva ja säännöllinen kontakti.

Onnistunut viestintä turvaa riittävän rahoituksen. Rahoituksen avulla itäsuomalaiset kirjastotilat mahdollistavat kirjastolain mukaisesti uudistuvan aineistokokoelman ylläpitämisen, lukemisen ja kirjallisuuden edistämisen mutta tukevat myös oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa ja yhteiskunnallista vuoropuhelua. Samalla kehitetään tilaviestintää, joka ohjaa asiakkaita myös omatoimiaikoina. Panostamalla kirjastotiloihin ja sitä kautta lukutaitoon ja sivistykseen itäsuomalaiset kirjastot edistävät henkistä kriisinkestävyyttä ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta.

